

Unto Seppäsen kotiseututaiteesta

Kotiseudunkuvaus ei ollut ajan kirjallisen suunnan mukaista silloin, kun kannakselainen Unto Seppänen aloitti tuotantonsa. Hänen esikoisteoksensa *Taakankantajat* (1927) osoittaa selvästi pyrkimystä nuorten tulenkantajien urbaanisuuden suosimiseen, joskin hänen suurkaupunkinsa puhuu enemmän epätoivosta, tyhjyydentunnosta ja veljeydenpuutteesta. ”Orjuudessa”-novellin kyyninen medisiinari julistaa ”mätänemisen demokratiaa”, itkee kulttuurin orjuutta ja suree elämätöntä nuoruuttaan, mutta puhuu myös pajarien ruoskan tutuista esi-isistään. Itse asiassa tämä ekspressionistisesta tartunnasta vahvasti kielivä opiskelijamaailman kuva sisältää tekijänsä myöhemmän tuotannon idut. Koti-ikävä purkautuu lasin ääressä muinaisen orjavirren muistelemiseen, ja ikään kuin otteensa keinoitekoisuuden tunnustaen ylioppilas valittaa: ”— — enkä osaa nauraa — ainoastaan irvistää.” Heimon menneisyys ja humoristin leikkimieli, Seppäsen vahvimmat tunnusmerkit, pääsevät estoitta ilmi kokoelman loppuun sijoitetuissa vossikkatarinoissa, ja ensimmäinen novelli ”Äiti ja poika” maalaa tapahtuman taustaksi sen kannakselaisen huvila- ja asemanseutumaiseman, jonka Seppänen on useimmissa tuotteissaan rajannut kirjalliseksi näyttämökseen.

Kannaksen elämään oli maan itsenäistyminen tuonut syvälle-käyviä muutoksia varsinkin siksi, että yhteys entiseen tsaarivaltakunnan pääkaupunkiin oli katkennut. Autonomian aikana Kannaksesta oli tullut Pietarin ylä- ja porvarisluokan suuri lomakylä, ja itse suurkaupunki oli kauan ollut kannakselaisille monella tavalla ansaitsemispaikka. Unto Seppänen oli lapsuus- ja kouluvuosinaan läheltä nähnyt sen kosmopoliittisen värikkyden, jonka kesäasukkaat toivat tähän osaan Suomea, ja nähnyt myös, miten entisistä rikkaista lomailijoista tuli säällittäviä emigrantteja ja koreat tornihuvilat rappeutuivat tai joutuivat vasaran alle. Myös tekniikan kehitys muutti

oloja. Autojen ilmestyminen Kannaksen rautatieasemille hävitti entisen laajan vossikkain ammattikunnan, kavioiden kapse vaihtui moottorin surinaan ja vossikkain jaloissa tuoksunut heinäsäkki bensiinin käryyn. Nuoren Seppäsen oma aika tarjosi runsaasti jo romanttiseen vivahtavia entisyyden tunnelmia. Lisäksi tuli kaukaisempi menneisyys, josta todistuksina vielä olivat entiset venäläisten ylimysten omistamat hovit ja monenlaiset muistitiedot. Kirjallinen traditiokaan ei juuri ollut rajoittamassa Kannaksen uuden kuvaajan laajaa työkenttää.

Varhaistuotannossaan Seppänen tarttui lähimenneisyyteen tai suorastaan oman aikansa näkymiin. *Iloisten ukkojen kylä*, joka Nuoren Voiman Liiton hopeamerkinäytteeksi kirjoitettuna ilmestyi samana vuonna kuin esikoisteos, kertoo maailmansodan vuosista kääpiötorpan miehen kokemuksina: pietarilainen pohatta ottaa hänet palvelukseensa, mutta vallankumous lopettaa molemmilta hyvinvoinnin päivät. *Juhla meren rannalla* (1928) ajoittuu viime vuosisadan puolelle päätellen sen tapahtumiin liittyvästä suuren sanatorion rakentamisesta; Halilan parantola perustettiin 1891. *He janosivat elämää* (1929) ajoittuu emigranttien kauteen. Vasta 1930-luvulla Seppänen siirtyi ”esiukkoihin”. *Myrsky ja aurinko* (1931) alkaa Pietarin-radän valmistumisesta, *Ilohuoneet* (1932) jatkaa Markku Uutun ja hänen sukunsa vaiheita 1890-luvulle ja *Voittoon* (1934) aina vapaussotaan saakka. *Synnin miölu* (1941, kirjoitettu jo 1939) vihdoin kertoo lahjoitusmaatalonpojista.

Toinen maailmansota siirsi Kannaksen historiaan. Seppäsen kirjallisella tuotannolla on sen jälkeen kahdenlainen tehtävä, toisaalta harjoittaa terapiaa mielenmasennusta vastaan, toisaalta pelastaa menneisyydestä kaikki tallettamisen arvoinen. *Myllykylän tarinoita* (1945) ja *Myllykylän juhlaa* (1946) sisältävät tarina- ja tapaperinnettä, jonka ohuehko eoppinen juoni yhdistää kokonaisuudeksi. Perinne on uusimman tutkimuksen mukaan suurelta osalta kotoisin painetuista lähteistä¹, joita Seppänen on taiteilijana käyttänyt antaakseen kuvan heimonsa elämäntunnelmista ja fabulointikyvystä. Tapah-tuma-ajaksi ilmoitetaan 1870—71, siis sama kuin *Myrskyssä ja auringossa*, mutta ero on melkoinen: Markku Uuttu luo tulevaisuutta,

¹ Hannes Sihvo, Unto Seppäsen Myllytarinat. Lisensiaatintutkielma 1967. HKL, s. 71.

Liikolan myllymiehet viihtyvät siinä, mikä jo on tapahtunut. *Huoleton on hevoseton poika* (1947), eräänlainen veijaritarina, kirjaa laajasti venäläisten kesävieraiden ajan sattumuksia vossikan näkökulmasta. *Kynnäräisen Sohvi ja kylänrieha* (1948) on runsaan tarinaaineiston sisältävä ”Dorfgeschichte”, jonka huumori ei tarvitse tarkoin määriteltyä ajallista taustaa. *Vieraan kylän tyttö* (1949) liittyy tekijänsä omiin poikavuosiin ja jälleen huvila-asukkaisiin. Seuraavan vuosikymmenen tuotteista *Punajuupeli rakkaus* (1953) katselee ”kii-rasvilusta” liikolalaisen Meiläisen Esin maista vaellusta ensimmäistä maailmansotaa edeltäneestä ajasta aina talvisodan evakkokauteen. *Evakko* (1954) on sekä Seppäsen usein kuvaaman kylän viimeinen vaihe että hänen tuotantonsa päätepiste.

Jos tarkastellaan Seppäsen teoksia kotiseutuaiheiden valossa, on helppo huomata, että johtavana piirteenä on aikojen mukana muutunut kannakselaisten ja venäläisten suhde. Lahjoitusmaahovien omistajat olivat saavuttamattoman kaukana Venäjällä; heidän olemassaolonsa talonpojat tiesivät vain voutien tai kirjurien heille välittämistä uusista päivätyömääräyksistä. *Synnin miilussa* hovinherran edusmiehet ovat vailla kaikkea inhimillisyyttä, isäntänsä selän takana vilpillisiä, hänen edessään matelevia, talonpojille röyhkeitä, lahjuksia vaativia, aina raipoilla ja Siperialla uhkailevia julmureita. Miiluhaudalle saapuvan kasakan tappo ei ole harkittu surmateko, vaan aiheutuu erään ulkopuolisen kostonhalusta. Yleinen katkeroituneisuus vain suggeroi koko joukon, varsinkin kun viina on hävittänyt todellisuudentajun eikä viisaan kylänvanhimman auktoriteetti ole vaikuttamassa. Kukaan ei osaa sanoa varsinaista syyllistä. Surmatun ruumiin polttaminen ei vapauta tulevaisuudenpelosta, ja paikalle kutsuttu raajarikko saarnaajajoukko voi vain herätellä joukon kamottavimmat salasyntiset, sadistin ja eläintenräökkääjän, sielunhätään. Tapahtumien kertomisessa on kieltämättä pateettisuutta. Rikos jäisi salaan, elleivät joukon intomielisimmät orjuuden vastustajat sitä itse paljastaisi ja sitten kilpailisi siitä, kuka heistä yksin saisi kantaa vastuun. Koko lahjoitusmaajärjestelmän nurinkurisuus ja mielivaltaisuus on esitetty yhden tilannesarjan valossa. Tärkeämpää Seppäselle on ollut vähitellen kasvavan yhteistunnon kuvaaminen. Koko aihe on tarjonnut ekspressionismiin sopivia aineksia, jotka viittaavat eräisiin *Taakankantajien* makaabereihin piirteisiin.

Myrskyn ja auringon päähenkilö Markku Uuttu tuntee olevansa lahjoitusmaatalonpoikien jälkeläinen, oikeastaan vasta ensimmäinen sukunsa vapaa mies, sillä hänen isänsä oli jo voimansa menettänyt, kun he saivat maan omakseen. ”Hän oli näyttävä, että hän oli vapaa mies.” Markku tahtoo nostaa sukunsa vaurauteen ja voittaa elämän pienuuden. Rautatiestä hän löytää menestyksen välineen. Hän ryhtyy ensin kuljettamaan halkoja Pietariin ja ennen pitkää laajentaa puuhiaan:

Hän oli vuokrannut talveksi renkikartanon Pietarista. Kolmekymmentä miestä ja hevosta tarvittiin sillä Markku oli ottanut monta urakkaa. Yhdestä korttelista hän oli ottanut luottaakseen lumet, toisesta ajattaakseen likavedet ja roskatunkiot, kolmanteen hän vedätti halot. Rautatieltä hän oli vielä ottanut aurataakseen erään ratapihan vaiheet.

Jo sitä ennen Markku on luonut varakkaan talon ja perustanut komean kauppakartanon. Hän ei ole uskonut vaimonsa onnettomuutta merkitseviin uniin eikä muihin enteisiin, vaan voimansa tunnossa uhmakkaasti pyrki suurentamaan sukunsa. Vastoinkäymiset kuitenkin murtavat hänet. Hänen Pietariin lähettämänsä poika rakastuu venäläiseen tyttöön, mutta isä, joka ei voi ajatellakaan pietarilaisia muuna kuin ansionlähteenä, kieltää avioliiton ja valitsee itse pojalleen suomalaisen raharikkaan tyttären. Nuorten yhteiselämä ei onnistu; poika kuolee Pietarissa saamaansa lavantautiin. Sitä ennen Markku on menettänyt toisenkin poikansa, joka keskenkasvuisena yksin on ryhtynyt taltuttamaan kesyttämätöntä oritta. Pojanpoikakin kuolee, ja miniä, joka miehensä poissa ollessa on ollut suhteessa tämän veljeen ja sitten leskeksi jäätyään tullut hänen vaimokseen, joutuu sielulliseen häiriötilaan ja sitä tietä ensin hurmahenkisten lahkolaisten joukkoon ja sitten mielisairaalaan. Myös taloudellinen romahdus näyttää väistämättömältä. Pojan appi, hänkin suurisuuntainen yrittäjä, on salannut tappionsa, ja hänen takaa-janaan Markku lannistuu. Hänen periaatteensa on ollut hyötyä Pietarista ja venäläisistä, mutta ei myydä maata rajantakalaisille; toisiltakin hän on vaatinut samanlaista kannanottoa. Pelastaakseen talonsa hänen on kutsuttava maanostaja luokseen, ja pian hänen järvenrantansa ovat täynnä pietarilaisten kesähuviloita.

Ilohuoneiden Severi, jolle Markku ennen aikojaan luovuttaa kaupan ja isännöyden, ajattelee toisin kuin isä. Hän tahtoo iloita elä-

mästä ja sen aineellisista antimista, ja siksi hänen kodistaan tulee melskeisten juhlien ja juominkien paikka. Kesävieraita hän pitää ylimpinä kestiystävinään ja ottaa heistä monenlaista oppia. Pietarissa käydessään hän vasta näkee tämän ystävyuden ontouden. Täydellisestä rappiosta hänet pelastaa liittyminen sukua suurempaan yhteisöön, kansaan. Se tapahtuu routavuosien aikana. Severistä tulee valveutunut suomalainen, joka tajuaa venäläistymisessä kansallisen vaaran. Hän on mukana perustamassa ja lahjoituksillaan tukemassa kansanopistoa. Riehakkaasta elämästään huolimatta hän edustaa niitä kauppiassukuja, joiden *Evakko* sanoo olleen luomassa kannakselaista sivistyneistöä.

Markun suku elää vain naisissa. *Voittoon*-romaanin päähenkilö on Markun tyttärenpoika Matti, jota kasvatetaan sukutalon isännäksi ja joka romaanin lopussa lähtee Helsinkiin opiskelemaan. Hänen kokemansa on paljolti Seppäsen omaa.² Vapaussodan kuvauksena *Voittoon* ei juuri eroa kaltaisistaan. *Evakko* kertoo dokumenttipitaisesti kannakselaisten Golgatantien vaelluksen. Ymmärrettävästi siihen sisältyy heimopaatosta, johon Seppänen itsekin romaanissaan viittaa.

Enemmän kuin varsinaiset historialliset tapahtumat luovat kotiseudun kuvaa Seppäsen tuotannossa elintavat. Toisin kuin yleensä regionalistit Seppänen ei yksityiskohtaisesti kuvaa agraarisia oloja; hänelle riittää luettelomainen selostus, esim. tällainen:

Kuusi vuotta oli Markku touhunnut ennenkuin oli alkanut rakennuttaa uutta taloan. Sen ympäriltä hän oli ostanut maita ja metsiä. Niissä näkyi jo nyt voitokkaita jälkiä: pitkiä uudispeltoja, raivioita, nuoria teitä. Iltaisin pauhasivat näillä teillä viidenkymmenen lehmän kellot.

Toisaalta hän kyllä ihailee viljapelloja ja varsinkin viljelyksen tuotteita. Tattaripelto ja pellavavainio saavat tavan takaa osakseen lyyrisen ihastuksen, ja Liikolan myllyssä viljan tuoksu on suorastaan elämänarvo. Osittain maanviljelyksen vähäinen osuus johtunee siitäkin, että hänen kuvaamansa pieneläjät hädin tuskin tulivat toimeen ilman muita tulolähteitä kuin pellon antimet. Topelius sanoi *Maamme*

² Hannes Sihvo, Unto Seppäsen alter ego Matti Tuomela romaanissa Markku ja hänen sukunsa. Kalevalaseuran vuosikirja 48. Helsinki 1968, s. 411—413:

kirjassaan, että matkustus ja kauppa ovat karjalaisen mielitöitä ja että hän kulkee pitkiä matkoja omassa maassa ja vie tavaroitaan Venäjälle. Seppäsen kannakselainen on ehtivä ja liikkuva mies. Jo niin kaukaiseen aikaan kuin *Synnin miiluu*n on sijoitettu rättiukko, joka vilahtelee siellä täällä muissakin romaaneissa. Yllättävältä tuntuu, että hänet tuodaan näyttämölle juuri silloin, kun ropottitalonpojat ovat valmiit sytyttämään ruumisrovion. Hänen huvittava olemuksensa ei kuitenkaan ole tarkoitettu vähentämään jännitystä. Viidenhatun Vihtori edustaa paitsi taitavaa mainonnankin merkityksen ymmärtävää liikemiestä myös oman aikansa tietojen levittäjää:

Oli siinä ukkoa ja kuormaa kerrakseen. Leveä reslareki oli täynnään ahdettuina niinimattoja ja säkkejä, joiden suista ja nurkista tursuili monenriekaleista riepua, tukkoa ja suikaleita. Niiden välissä oli oljissa pitkä rivi savipotteja niinkuin porsaita pahnikossa. Ylimpänä kenotti kuormassa iso rinkelikori, jonka liisteitten raoista paistoi sylkeävalahduttava paraskiaarre. Päässään oli Vihtorilla viisi hattua — siitä oli saanut liikanimensäkin, taikka oikeastaan oli hän sen itse itselleen antanut kauppatorussaan. — — Mutta eipä ollut Vihtori hulluuttaan hattujaan päällekkäin latonut, vaan päinvastoin pelkäästä oveluudesta. Hän tiesi tällaisessa asussa saavansa aina ihmisiä ympärilleen naureskelemaan ja vaihtokauppaa tekemään. Iloinen kauppa on aina tuotteliasta, siksi Vihtorikin piti itseään noin ruokottomana ja yllytti ihmisiä nauramaan itselleen. Kaikki vaateroju kelpasi Vihtorille, vaihdokseksi antoi hän potteja tai rinkeleitä. Tervetullut oli hän muutenkin hiljaisiin, tietämättömiin kyliin, sillä hänellä oli aina tieto sieltä, toinen tuolta. Hän tiesi kaikki: lehmien poikimiset, yökyöpelien kepposet, syntymiset ja kuolemiset, eri hovien tapahtumat ja roppottipäivien paljoudet, metsävarkaudet, sakotetut, piiskatut ja Siperiaan lähetetyt, tappelut, perintötiloiksi lunastamiset, heinien loppumiset, jopa muitten maakuntien kuulumiset, joita oli rahtikaravaanien miehiltä urkinut. Hänen kuormansa oli kuin tietojen ja uutisten kuulutuspönttö — —

Teiden ajajia oli rättiukkojen ja rahtilaisten lisäksi muitakin: ruukkukauppiaita, vasikanostelijoita, kalakauppiaita jne. Kiertelävästä liikemiehestä kehittyi vauraampikin yrittäjä, kuten Markku Uuttu. *Juhla meren rannalla* kertoo kaksosveljeksistä, joista toinen oli aina Moskovassa saakka kilpailemassa käynyt hevospies, toinen itara kauppias. Molemmat harjoittivat liiketoimintaa pietarilaisen suururakoitsijan kanssa ja tunsivat tavat, jotka parhaimmin johtivat

edullisiin sopimuksiin. Maalaiskylän lujaoitteinen liikemies nähdään myös *He janosivat elämää* -romaanissa.

Niin kuin *Myrsky ja aurinko* kertoo, avautui Kannaksen miehille Pietarissa monenlaisia ansiomahdollisuuksia: "Rautatien lähikylistä matkusti säännöllisesti monta miestä Pietariin, ken kuljetti maitotupasensa antimia, ken raahasi lihasäkkiä tai vuotakimppua, ken lähti vain eväsnyytti ja työkalunippu mukana, joku piti ruoskaa saappaanvarressaan ja ajoi melkein kaikki markkinat, joku taas pyörähteli häntäläisenä milloin missäkin puuhassa, aina sitä mukaa, kuinka huhu kilisytteli rahaa." *Vieraan kylän tytössä* mainitaan mm. Renk-Hermanni, joka nuorena oli ollut Pietarissa lumenluojana eräällä puhtaanapitolaitoksen urakoitsijalla, ja Nikodemus, joka oli ollut rakennustyöläisenä. "Mestarissuutari" David oli nuoruudessaan suutaroinut siellä pitkät ajat ja oppinut "hioutuneen käyttäytymisen". *Huoleton on hevoseiton poika* mainitsee nuohoojia ja kirvesmiehiä, jotka viikolla olivat töissä kaupungissa ja sunnuntait juopottelivat "asemaseudun iljetyksenä".

Keskeisen aseman tuotannossaan Seppänen on antanut vossikoille. Jo *Taakankantajien* ensimmäisessä novellissa pikkupoika "ihanan tenhon" vallassa katselee ajuripuomin edessä seisovaa pitkää hevosten jonoa, joka odottelee asemalle sujahtelevia junia, ja vielä *Evakossa* entinen kuskipukin kuningas parhaimmin pystyy sulattamaan jään vastahakoisessa ympäristössä hilpeillä leikkipuheillaan. Vossikka, sellaisena kuin Seppänen hänet kuvaa, on aina iloluontoinen, nauttii "maailmanmaton" näkemisestä ja tapaamistaan ihmisistä, tarinoi joutohetkinä väsymättä, luo seremonioita ja ennen kaikkea tuntee arvonsa. Ammattikunnalla on tarkat säännöksensä, se ei kelpuuta jäsenekseen ketä tahansa, joka vain ansaitakseen ja ehkä vielä emäntänsä pakotuksesta pyrkii ajuripuomin äärelle ilman vossikan sielua. Seppänen antaa vossikalle anteeksi, että ojat alkavat kasvaa pajukkoa ja että naiset saavat yksin hoitaa heinätyöt. *Iloisten ukkojen kylässä* tosin Ruoska-Juones pohtii, eikö hän sittenkin ole ruplien orja, mutta silloin ollaankin jo lähestymässä aikakauden muuttumista.

Vossikan ammatti kävi mahdolliseksi vasta silloin, kun Kannas sai huvila-asutuksensa. Nykyaikaisittain sanoen pietarilaisten kesävieraiden ansiosta rautatien varteen syntyi matkailuelinkeino. Varakkaat perheet tarvitsivat monenlaista: "Kaikki kelpasi niihin vietäväksi — maidot, munat, voi, kalat, leivät..." Näin oli jo ensimmäisten huvi-

loiden noustua järvenrantaan, mutta se oli vasta alkua. Tarvittiin oman palvelusväen lisäksi puutarhan lakaisijoita ja kitkijöitä, veit-senteroittajia, pyykinpesijöitä ja silittäjiä. Kalansavustaja sai asiak-kaita, samoin kauppias. Alaikäisillekin riitti ansiotyötä. Kesävieraat yleensä olivat ihastuneet tatteihin, ja monet maksoivat ”painonsa vas-kea jokaisesta määräpienuisesta tatinjupukasta, jollaisen voi koko-naisena keittää monivivahteisesti ryyditettyyn etikkalimaan”, kuten *Vieraan kylän tyttö* kertoo. Pojat ansaitsivat tällä keinolla enemmän kuin vossikat. He hankkivat rahaa myös onkimadoilla, joita joku kauppa-apulainen välitti kesäherroille. Kesävieraiden almuista sai toi-meentulonsa tien varrelle asettunut kerjäläinen; *Huoleton on hevo-seton poika* kuvaa tarkasti hänen ammatillisaisuutensa, mutta ohi-mennen kyläkuvaan kuuluvana hänet mainitaan myös *Punajuupelissa rakkaudessa* ja vielä *Evakossakin*.

Kun Seppänen *Taakankantajissa* kuvaa kannakselaisen asemaky-län näkymiä, hän esittää ne uusina, ihmetystä herättävinä. Sotien jälkeiset teokset tarjoavat vakiintuneen kyläkuvan. Ennen muita *Huoleton on hevoseton poika* ja *Vieraan kylän tyttö* osoittavat, että huvila-asutukseen on totuttu ja että joitakin uusia puolia kannakse-laisten elämään on tullut sen vaikutuksesta. Vossikatkin tietävät, että heidän työtään valvovan santarmin on saatava lahjuksensa, ja itsekin ovat oppineet kunnioittamaan vieraan valuutan voimaa. Vossikka-venäjä kuuluu hyvään ammattitaitoon, mutta pikkupojatkin ovat omaksuneet melkoisesti naapurikielen ilmauksia. Huviloiden puutar-hoissa kitkemässä käyneet mökkien vaimot ovat saaneet omille tuvan-seinustoilleen ja aitovierilleen taimia, pistokkaita, juuria ja siemeniä kasvattamaan oikeata yrttitarhaa. Joku on kesävieraansa mieliksi ra-kehtanut taloonsa lasikuistin. Vielä *Evakon Aato* Nikkasen kerro-taan jättäneen ison lasikuistin huutokaupasta ostamaansa hirsihuvi-laan, jonka muuten muunteli talonpoikaistaloksi.

Kuitenkin muutokset näyttävät vain pintaa koskevilta. Vieras väestö ja paikalliset asukkaat olivat joka tapauksessa eri säätyä ja eri uskontoa. Seurustelua sanan varsinaisessa mielessä syntyi vain jokapäiväisiä asioita hoidettaessa. Venäläisen leipurin balalaikkaa soittava poika on miltei poikkeus hakiessaan seuraa ikäisistään kylän-pojista. Niin huomattava osa kuin rehevillä kuharkoilla, huviloiden keittäjättäriillä, ja punapukuisilla lapsenhoitajilla onkin asemakylän

katunäkymässä, heitä pidetään vieraina. ”Asia on näet niin, että kyläntyttöihin akoitutaan koko elämän ajaksi, mutta kuharkkoihin rouvitutaan vain yhdeksi kesäksi, jos siksikään; raikulipojat vain huitelevat heidän kanssaan näkyvillä, kuten kankaanpuodin rikassikat ja hevosmies, joka vedättää huviloihin tavaroita”, on jo tanssimaan opettelevien poikien elämäntietoa.

Unto Seppäsen maisemat ovat miltei yksinomaan Kanneljärveltä ja niiden maantieteelliset rajat selvästi määriteltävissä.³ Siinä suhteessa hän on tyypillisesti regionalisti. Moneen otteeseen ja monien erilaisten kohtalonvaiheiden valossa hän on luonut sekä tosiasioihin että fantasiaan perustuvan kuvasarjan suhteellisen pienen alueen yhteiskunnallisesta, taloudellisesta ja henkisestä kehityksestä unohtamatta aivan tavallista arkipäivän elämää. Hänen ihmiskuvauksensa on useimmiten kollektiivin kuvausta; sitä voidaan pitää heikkoutena, mutta sen rajoissa hän on parhaimmin pystynyt muuntamaan taiteeksi olennaisimpina pitämänsä kannakselaiset piirteet. Vaikka hänen ihmisryhmiinsä ei mahdu koko maalaisyhteiskunta, hän on yhtäaikaan laveasti ja valikoiden tuonut esiin niitä puolia, jotka ovat antaneet tälle jo historiaan siirtyneelle maankolkalle muusta Suomesta huomattavastikin poikkeavan leiman.

ELSA ERHO: *Unto Seppänen's Heimatdichtung*

Unto Seppänen (1904—1955) begann sein Schaffen in den 20er Jahren, als die junge Schule im Zeichen der Urbanität stand. Auch Seppänen versuchte in seinem Erstlingswerk dieser allgemeinen Strömung zu folgen, doch nahm er schon darin deutlich seine Zuflucht zu Motiven, die mit dem Lande, mit der Karelischen Landenge, in Verbindung standen. Binnen kurzem wurde er vor allem ein Heimatdichter.

In seinem Frühwerk stellte Seppänen die nähere Vergangenheit und z.T. seine eigene Zeit unter dem Blickwinkel der Karelischen Landenge dar. ”Das Dorf der fröhlichen Alten” (Iloisten ukkojen kylä) erzählt in munterer Weise vom Wohlergehen eines zuvor unter der Armut seines Zwerggütchens leidenden Mannes, als er Verwalter der Villa eines reichen Petersburgers wurde, und von seiner

³ Erkki Paavolainen, Unto Seppänen kotiseutunsa kuvaajana. Kanneljärvi, kahdeksan kylän pitäjä. Lohja 1957, s. 4.

Rückkehr zur Landarbeit, als die Revolution die russische Oberklasse hinweggefegt hatte. "Das Fest an der Küste" (Juhla meren rannalla) schildert das russische Leben der 90er Jahre auf der Karelischen Landenge im Sommer und "Die Lebensdurstigen" (He janosivat elämää) die Tage der früheren Oberklasse in der Emigration. In den 30er Jahren geht Seppänen zur Darstellung der Grossväterzeit über. Die zur Trilogie "Markku und sein Geschlecht" (Markku ja hänen sukunsa) vereinigten Romane "Sturm und Sonne" (Myrsky ja aurinko), "Die Häuser der Freude" (Ilohuoneet) und "Zum Sieg" (Voittoon) erzählen von der Entwicklung dreier Generationen. Ausgangspunkt ist die Fertigstellung der Petersburger Bahnstrecke. Markku erfasst, welche Möglichkeiten sich mit der Eisenbahn in Petersburg bieten, und kommt durch seine Geschäftstüchtigkeit zu einem reichen Landsitz und Kaufhof. Seine Überzeugung ist, dass man aus den Russen seinen Vorteil ziehen soll, dass man sie aber nicht mehr Landbesitzer auf der Karelischen Landenge werden und auch nicht auf andere Weise sich mit den Finnen vermischen lassen dürfe. Viele Verluste zwingen ihn aber, sich zu ergeben, und so entsteht auch auf seinen Ländereien ein Petersburger Villenkomplex. Sein Sohn möchte sich mit den Russen anfreunden, muss aber zu seiner Verbitterung die Hinfälligkeit der Sommerbeziehungen erfahren. Durch sein ausschweifendes Leben gerät er an den Rand des Abgrundes, bis es zur Zeit der sog. Unterdrückungsjahre (1899—1905) gelingt, ihn dazu zu bringen, sich der nationalen Einheitsfront anzuschliessen. Er wird ein regsamer Finne und ist mit dabei, eine Volkslehranstalt als Bollwerk gegen die Russifizierung zu gründen. Der zu Ende der 30er Jahre geschriebene "Sündenmeiler" (Synnin miilu) erzählt eine Episode aus den Verhältnissen im Donationsland: Verbitterte leibeigene Bauern töten in der Gemütsregung den schurkischen Vertreter ihres abwesenden Herrn und verbrennen den Leichnam, zugleich erwacht aber ein starkes Mitgefühl.

Als die Landenge nach dem Krieg zu Russland kam, erhielt Seppänens schriftstellerische Tätigkeit zwei Ziele: Sie ist Therapie gegen die Mutlosigkeit und macht gleichzeitig den Versuch, alles Aufhebenswerte aus der Vergangenheit zu retten. Die "Erzählungen des Müllerdorfes" (Myllykylän tarinoita) und "Das Fest im Müllerdorf" (Myllykylän juhlaa) enthalten viel überliefertes Erzählgut und Brauchtum, die nur lose durch eine epische Erzählung zusammengehalten werden. In den übrigen Romanen dieser Zeit erzählt Seppänen auf spielerische Weise von den Zeiten, wo seine Heimat das grosse Feriendorf der Russen war. Sein letzter Roman, "Heimatvertrieben" (Evakko), ist eine dokumentarische Schilderung von der Zerstörung der Karelischen Landenge zu Beginn des Winterkrieges und von der Flucht seiner Bewohner und ihrer Suche nach neuen Wohnorten.

Ein durchgehender Zug von Seppänens Werk sind die Kontakte zwischen den Bewohnern der Landenge und den Russen. In den frühesten Zeiten waren diese Finnen leibeigen, dann taten sich ihnen in Petersburg Absatzgebiete und Arbeitsplätze auf mit vielfältigen Möglichkeiten, und die Sommergäste, die in der Nähe der Grossstadt einen vorzüglichen Erholungsort gefunden hatten, brachten die Fremdenindustrie. In Seppänens Werken gibt es mancherlei fahrende Gestalten: Hausierer, Frachtführer und Kutscher, für die er wegen ihrer Lebhaftigkeit

und ihrer spielerischen Erfindungsgabe eine besondere Liebe empfand. Auch verschiedene Gewerbetreibende, die ihre Jugend in Petersburg verbracht hatten, treten als Nebenpersonen auf, und viel die Rede ist von Dienstleistungen, durch die sich die Einwohner bei den Sommergästen ihren Verdienst holen. Ein gewisser russischer Einfluss wird in den späten Romanen in den Wohnungen und in der Anlage der Gärten sowie in der Sprache sichtbar, aber eine tiefgreifende Berührung wurde nach Seppänen dadurch verhindert, dass die Fremden einer andern Gesellschaftsklasse angehörten.